

עכשו לבוא לראותי פנים אל פנים בכדי לדון בה ולהשלים את הכרתי אותך גם בפגישה אישית.

בנוגע לשאלתך הראשונה, עליך, חביבי, לדעת כי שני ענינים נפרדים הם: עומק ההפרעה הגרם לאדם על ידי הניתוק מענין לענין, וכושר ההתגברות על ההפרעה הזו. כל מה שנאמר בגוף המאמר¹ מכוון הוא אך ורק לעומק ההתקשרות של הגברא רבה לאותו הנושא שהוא מרכז את עיונו בו עד אשר לפי ערך גדלות המחשבה, כן לעומתו ההתקשרות הזו היא יותר מהודקת, וממילא התרופפות ההידוק הזה יוצרת בו הפרעה נפשית עמוקה. ומפני הזהירות שלא להוליד הפרעה זו, באה היא החומרא היתירה שלא לפגוע בו בגברא רבה במסכתא אחריתי, וכל זה הוא מחד גיסא. אבל בודאי שמאידך גיסא ישנה גדלות מיוחדת של כוח התגברות על מניעות ומכשולים וניצוח על ההפרעות אשר מפני כוח זה הרי אדרבא כל מה שהאדם הוא יותר גדול כן לעומת זה יגדל כושרו לענות גם במסכתא אחריתי למרות ההפרעה הנפשית שנוצרה בו מתוך הפסק עיונו. בדרך דוגמא: בודאי שבאדם הבריא, תאבוננו יותר חזק מאשר באדם החולה, וממילא התענית לאדם הבריא מציקה לו לאדם יותר מאשר לאדם החולה. אבל מאידך גיסא, בודאי שהבריא יודע להתגבר יותר על מצוקת התענית מאשר החולה, ודי לחכם שכמותך.

בודאי שתזדרז לקבוע אתי פגישה אישית – כנ"ל.

בצפיה להרמת קרנם של עמלי תורה

יצחק הוטנר

נד.

יקירי חביבי,

הנני לקיים הפעם עצת חכמים לנקוט דרך קצרה, ועל כן הדברים דלהלן יבואו בסגנון של תמצית דתמצית מענינים מורחבים.

בדברים י"א פסוק כ"ב נאמר, לאהבה את השם אלקיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו. ואיתא על זה בספרי דורשי רשומות אומרים רצונך שתכיר את מי שאמר והיה העולם למוד הגדה שמתוך כך אתה מכיר את הקב"ה ומדבק בדרכיו. מדברי חז"ל הללו למדים אנו כי נתיחד מקום

1 פחד יצחק, שבועות, מאמר ט'.

מסויים בתורה ללימוד דרכיו של מקום ולדבקה בו. מתוך יחוד זה גלמד כי גלויה של תורה נתונים הם בשתי מערכות: א) גילוי ציוויו ית', וחקירת ענין זה מופיעה במערכת ההלכה. ב) גילוי דרכיו והנהגתו ית', וחקירת ענין זה מופיעה במערכת האגדה. ולא עוד אלא שחזינו מכאן כי העדיפות במערכת האגדה על גבי מערכת ההלכה היא בזה שהיא קרובה יותר אל הדבקות בו ית'. ומעתה, דע לך, איפוא, שכל המאמרים שאתה מוצא בקונטרסים כולם עוסקים הם בחקירת דרכיו של מקום והנהגתו יתברך. אותם המאמרים שאתה נוקט לדוגמא שאין הנושא שלהם, נושא של אהבה ויראה, אותם המאמרים עוסקים אך ורק בחקירת דרכיו והנהגתו. וממילא יש בהם קורבה יתירה ל"הכרת הקב"ה ולדבקה בדרכיו", (ל' חז"ל הנ"ל).

טוען אתה כי המאמר על ב"ד של חשמונאים¹, למשל, אין בו ענין לאהבה ויראה. אבל, חביבי, תדע כי מלחמתנו העיקרית היא נגד נקודה זו. כל המאורעות וההרפתקאות של כנסת ישראל כפי שהם משתקפים באספקלריא של תורה – אינם אלא דרכיו של מקום והנהגתו ית' עם עם סגולתו. וכל תוספת הבנה וחתירה לעומק במאורע בדברי ימי עולם בכלל או בדברי ימי ישראל בפרט (מתוך השקפתה של תורה) – אינה אלא הכרת דרכיו של מקום. וממילא אין לך קירוב יותר גדול לאבינו שבשמים מאשר תוספת עומק זו. כל המצמצם את עבודת האהבה ועבודת היראה בדיבורים של גן עדן וגיהנום – אין לו חלק בבית מדרשנו. זו היא התשובה לשאלתך האמצעית שכנראה היא היא המרכזית בעיוןך ובמכתבך.

שאלתך השלישית היא "למה אנו חייבים לעסוק בזה המקצוע יותר משאר מקצועות התורה"? – מעולם לא אמרנו שיש חיוב לעסוק בזה יותר מאשר בזה. אמרנו, אמנם, והננו חוזרים ואומרים כי יש צד של עדיפות במקצוע תורה זה, ועדיפות זו מבוארת היא להדיא בדברי חז"ל הנ"ל, שלענין הכרת דרכיו של מקום והדבקות בו יש באגדה עדיפות על הלכה. בענינים אלו אין אנו אומרים כלום מדעתנו חלילה והכל מפורש בדברי חז"ל להדיא למביני מדע.

ועכשו בנוגע לשאלתך הראשונה: כל הענינים הדנים בדרכיו של מקום ובהנהגתו ית' בבחינה היותר רחבה – (הכל לפי רוחב הדעת של הלומד) משתייכים הם ליראת שמים.

1 פחד יצחק, חנוכה, (כדוגמה: מאמר יב, יד).

אם נותן התורה ית"ש נראה בעיניו להנחיל לעמו ישראל תורה מבלי שיהא בה מקום ל"מופת תותך"², הרי בודאי שאין לך דבר שיהא משתייך לדרכיו ית' ולהנהגתו יותר מאשר מניעת המופת החותך בתורתו הקדושה. ואם כן כל תוספת עומק בענין זה של מופת חותך, הרי זו העמקה בהנהגתו ית', והיא היא הכרת הקב"ה להדבקות בו.

ולקושטא דמילתא אנו אומרים שאדם הלומד בעיון ענין ב"ד של חשמונאים, ואחרי קליטת מאמר זה נפשו איננה מתרוממת בקרבנו, ואין הוא מרגיש חיזוק בהתקשרות דקדושה, – סימן מובהק הוא שאין נשמתו כלי למרחב האור של יראת שמים. ועליו באמת להצטמצם בגבולים של ציורים פרטיים, ועליו נאמר: "מצטמק ויפה לו".

עשה את אונך כאפרכסת ונפשך כספוג לקלוט את הזיו והזוהר של הדברים הנ"ל. ובאו הדברים האלו בלבך ויעשו אותך לכלי מוכשר של אוצר יראת שמים בבחינת גדלות הדעת והרחבת ההרגשה.

היה בידי להודיע לך דברים הללו בפה, מצאתי לנכון לשים אותם בכתב בכדי שיהא סיפוק בידך למשמש בהם ולחזור ולמשמש, כמאמרם ז"ל מה דד זה וגו'³.

באהבה

יצחק הוטנר

תחילת 1134567

נה.

י' אלול תשל"ה וואדרידזש, ניו יורק.

יקירי,

שלום וברכה!

מכתבך קבלתי. תודה.

בנוגע לשאלתך בדברי רש"י בחומש על הפסוק שמע ישראל¹, דלפי דבריו מה מקשה בגמרא אטו האידנא לאו אחד הוא². ולדברי רש"י כל זמן שלא נתקיימה נבואתו של צפניה בדבר ה"שפה ברורה של העמים", באמת לאו אחד הוא.

תשובה על זה תמצא במטבע תפלת מנחה של שבת. הלא כך נאמר שם: אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. כלומר,

2 שם, מאמר ט, אות ג' וכו'.

3 ערובין נד.

1 דברים ו, ד. 2 פסחים ג.